

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH AZZOPARDI**

Seduta tas-16 ta' Ottubru, 2006

Citazzjoni Numru. 1378/2002

Peter Ronald

-vs-

Polibon Construction Limited

Il-Qorti;

Rat l-att tac-citazzjoni pprezentata fl-4 ta' Dicembru, 2002 li permezz taghha l-attur ippremetta:

Illi fl-4 ta' Novembru, 1999 waqt illi l-attur, li kien jahdem bhala 'labourer' mas-socjeta' konvenuta, kien fuq ix-xoghol go fond fi Triq l-Isptar, il-Belt Valletta u kien involut f'incident meta waqa' minn gholi ta' madwar tliet sulari wara li ceda xi armar (scaffolding);

Illi fl-incident imsemmi, l-attur wegga' serjament u soffra danni inkluzi dizabilita' permanenti li timpjedieh milli jkompli bix-xoghol tieghu;

Illi l-istess incident gara unikament tort tas-socjeta' konvenuta, minhabba negligenza, traskuragni, nuqqas ta' hsieb u nuqqas ta' tharis tar-regolamenti, kif ukoll minhabba nuqqas ta' sigurta' adekwata fuq ix-xoghol;

Illi s-socjeta' konvenuta giet interpellata sabiex tersaq ghall-likwidazzjoni u hlas ta' danni kkawzati permezz ta' ittra ufficjali tal-4 ta' Ottubru, 2001, (Dok. A), izda din baqghet inadempjenti.

Ghalhekk titlob lil din l-Onorabbli Qorti ghaliex m'ghandhiex;

1. Tiddikjara lis-socjeta' konvenuta risponsabbli ghall-incident imsemmi ta' l-4 ta' Novembru, 1999, u ghad-danni kollha li soffra l-attur bhala konsegwenza ta' l-istess;

2. Tillikwida d-danni rizultanti mill-feriti u mid-dizabilita' permanenti li garrab l-attur bhala konsegwenza ta' l-incident *de quo*, okkorrendo bl-operat ta' periti nominandi;

3. Tikkundanna lis-socjeta' konvenuta thallas lill-attur dik is-somma hekk illikwidata in linea ta' danni.

Bl-ispejjez, inkluzi dawk ta' l-ittra ufficjali ta' l-4 ta' Ottubru, 2001, u bl-imghaxijiet mill-4 ta' Ottubru, 2001, kontra s-socjeta' konvenuta li minn issa hija ngunta ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni ta' l-attur mahlufa u l-lista tax-xhieda.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tas-socjeta' konvenuta pprezentata fit-28 ta' Frar, 2003 li permezz taghha eccepjet;

Kopja Informali ta' Sentenza

1. L-ewwel talba tal-attur ghandha tkun michuda stante li l-incident de quo ma garax htija tas-socjeta' konvneuta.
2. It-tieni talba tal-attur ghandha tkun responsa wkoll billi ma hemmx danni x'jigu likwidati favur tieghu.
3. Isegwi ghalhekk li anke t-tielet talba ghandha tigi rigettata stante li s-socjeta' konvenuta m'ghandhiex tkun kundannata thallas danni lill-attur.
4. Bla pregudizzju ghall-premess, it-talba ghall-hlas tal-imghax kif dedotta ghandha tkun respinta stante li jekk imghax ikun dovut dan ghandu jiddekorri mid-data tas-sentenza stante li l-attur qed jitlob danni "da liquidarsi".
5. Salvi eccezzjonijiet ohra permessi mil-ligi.

Rat id-dikjarazzjoni tas-socjeta' konvenuta mahlufa minn Charles Bonanno, I.D. 68259(M) u l-lista tax-xhieda.

Rat il-verbal tas-seduta tas-17 ta' Mejju, 2006 li permezz taghha l-kawza thalliet ghas-sentenza.

Rat in-noti tas-sottomissjonijiet.

Ikkunsidrat;

Illi l-attur qed jitlob danni li soffra wara incident li sehh fuq il-post tax-xoghol tieghu mas-socjeta' konvenuta. Qabel xejn il-Qorti qed tiddikjara li se tiddeciedi biss dwar ir-responsabilita' ta' l-incident ghaliex mill-verbal tas-seduta ta' l-1 ta' Novembru, 2004 jidher li kien hemm intiza li dan isir qabel ma l-Qorti tidhol fil-kwistjoni tal-*quantum* tad-danni ghaliex naturalment jekk it-talba dwar ir-responsabilita' tigi michuda ma jkunx hemm bzonn ta' iktar provi u possibilment spejjez ta' perit mediku – infatti l-attur ma ressaq ebda prova fir-rigward

hlief kemm kellu paga u dan jindika illi l-intiza kienet appuntu f'dan is-sens.

Ma hemmx kontestazzjoni li l-attur kien impjegat mas-socjeta' konvenuta meta gara l-incident li fih wegga. L-incident gara meta l-attur flimkien ma' zewg haddiema ohra kienu qed izarmaw *winch* f'gholi ta' zewg sulari. Fi kliem l-attur meta hu kien f'tarf u z-zewg haddiema l-ohra f'tarf iehor, dawn taw skoss biex inehhu l-*winch* minn postha u f'dak il-hin inqaleb ghal isfel b'rizultat li wegga. F'dan il-hin il-Perit Bonanno, proprjetarju u direttur tas-socjeta' konvenuta kien qieghed fis-sular ta' isfel (pjan terren).

Il-socjeta' m'hijiex qed tikkontesta kif gara l-incident izda l-Perit Bonanno jinsisti li hu kien ghadu kif qal lill-haddiema biex ma jaghmlu xejn sakemm jerga' jmur hu fuq il-post. Dan il-fatt l-attur jikkontestah ghaliex jghid li jekk kien hekk dan ma giex komunikat lilu. Ix-xhud Lufti pero' ikkonferma dak li qal il-Perit Bonanno.

Ghandu jinghad illi mill-provi jirrizulta illi l-Perit Bonanno kien isegwi kwazi l-hin kollu x-xoghol ta' l-impjegati tieghu u mhux dak it-tip ta' *employer* illi jaghti l-ordnijiet biss. Il-Qorti ghalhekk temmen li hu seta' qal lill-haddiema biex jistennewh. Dan pero' ma jistax jiskolpah *qua employer* mir-responsabilitajiet civili in kwistjoni. L-attur jghid li hu obda lil Lufti ghaliex dan kien jaghti l-ordnijiet fin-nuqqas tal-perit. Ghalkemm il-konvenut jikkontesta dan, jidher li hu kien ihalli lil Lufti jassumi dan ir-rwol ghaliex anke l-haddiem l-iehor Salem Enagir jirreferi ghalih bhala *former* (ried jghid *foreman*). Ghalhekk anke jekk hu kien impjegat bhall-ohrajn, kien l-iktar haddiem fdat ghal dik li hija responsabilita' fuq il-lant tax-xoghol minhabba l-esperjenza li kellu (li l-ohrajn ma kellhomx). Infatti din l-ordni li tahom dak il-hin tant kienet naturali li la l-attur u lanqas Enagir ma hassew li kellhom imeruha. Ghalhekk

is-socjeta' konvenuta ghandha tkun tenuta responsabbli – fuq

kollox l-attur ma ghamel xejn barra mill-kors normali tax-xoghol tieghu, anzi kien qed jaghmel xoghol a beneficciu ta' l-istess socjeta' li kienet thaddmu.

Din il-Qorti fil-kawza fl-ismijiet Danastasi vs Enemalta Corporation deciza fit-28 ta' Gunju, 2005 qalet;

“Illum it-tendenza ricenti tal-Qrati taghna, issa msahha wkoll minn legislazzjoni iktar moderna u konsonanti maz-zminijiet hija li hemm kwazi presunzjoni illi incident industrijali jigri ghax ma kienx hemm a safe system of work.

Huwa facli ghal dak li jipprovdi x-xoghol illi jwahhal fl-impjegat ghax uza ghodda mhux koperti minn apparat ta' sigurta' izda fuq kollox l-impjegat ikun qed jahdem ghall-ahjar ta' min jaghtih ix-xoghol u minflok ma jgerger u jilmenta mill-ghodda ikun medd idejh ghax-xoghol. Ma hux sew fil-fehma tal-Qorti li wiehed jattribwixxi xi tort lill-attur u nghidulu li kien ahjar li hasel idejh.”

Dan id-diskors m'huwiex ghal kollox applikabbli ghall-kaz in ezami izda t-tixbiha hija cara; ma tistax issa s-socjeta' konvenuta twahhal fl-attur ghax dan obda lil Lufti li dak il-hin thalla (ghax il-prassi tidher li kienet din) inkarigat dak il-hin li l-Perit Bonanno kien assenti minn fuq il-lant tax-xoghol. Ix-xoghol in kwistjoni kellu periklu inerenti ghaliex kien qed isir f'gholi ta' zewg sulari u wiehed jistenna li l-haddiema li jigu mibghuta jaghmlu dan it-tip ta' xoghol jigu struwiti biex jevitaw il-periklu. Dan ma sarx fil-kaz in ezami ghaliex mhux biss l-attur izda anke z-zewg haddiema l-ohra kienu non-kuranti tal-perikli li setghu jghaddu minnhom u kien minhabba non-kuranza taz-zewg haddiema l-ohra li sar l-incident. Dan zgur mhux imputabbli lill-attur izda lis-sistema tax-xoghol li ma kinitx safe kif tirrikjedi l-ligi u l-gurisprudenza taghna. M'hijjex

sistema li tassikura l-haddiema minn incident bhal dan li t-tlett haddiema jahdmu f'gholi ta' zewg sulari ma jkunux imharrga

sew kif ihaddmu ghodda simili minghajr periklu. Huwa minnu li l-Perit Bonanno kien ghadu kif telaq mill-post izda dan xorta ma jiskolpax is-socjeta' konvenuta mir-responsabilita' ghall-incident ghax il-fatti juru li l-incident sehh.

Mill-provi rrizulta li s-socjeta' konvenuta ma thaddimx numru kbir ta' haddiema u wiehed jifhem li din it-tip ta' azjenda ma jkollhiex il-mezzi li jkollhom azjendi kbar ghal certi mizuri; fl-istess hin pero' il-fatt li thaddem ffit nies ghandu jkun ta' ghajnuna biex tiehu hsieb b'mod komprensiv is-sahha ta' l-istess haddiema fil-qadi ta' dmirijithom bhala impjegati ta' l-azjenda.

Kif irriteniet din il-Qorti fil-kawza fl-ismijiet Schembri vs Caruana nomine deciza fit-12 ta' Jannar, 1983; "*Employer illi jkun jaf li fil-makkinarju tieghu hemm periklu u ma jiehu ebda passi biex jirrimedja ghal dan jesponi ruhu ghall-konsegwenzi legali li johorgu minn dan. L-employer (ghandu jahseb) illi jippjana sew ix-xoghol u jikkunsidra l-fatt li l-istess haddiema gieli jittraskuraw ir-riskji involuti fix-xoghol taghhom ta' kull jum.*"

Kif ukoll qalet l-istess Qorti fil-kawza fl-ismijiet Kevin Mallia vs Alf Mizzi and Sons Limited deciza fid-9 ta' Ottubru, 2003; "*Min ihaddem ghandu d-dover li jipprovdi post tax-xoghol li ma jkunx ta' periklu u riskju ghas-sahha ta' l-istess haddiem.*" (ara Bugeja vs Falzon deciza minn din il-Qorti fit-30 ta' April, 1997 u Desira vs Grech and Co. Ltd deciza fit-30 ta' Mejju, 2002).

Sentenzi ohra ta' l-istess opinjoni huma Galea vs Balzan – Qorti ta' l-Appell 26 ta' Frar, 1993 u Agius vs Galea – Qorti tal-Kummerc 11 ta' Lulju, 1989. Sentenza ricenti Grezzju Scicluna vs C. Cini and Sons Ltd – 27 ta' Gunju,

2006 – Cit. 348/02 TM iccitat l-awtur Whincup fil-ktieb Modern Employment Law li jelenka erba' principji bazici f'kazi simili u cioe';

- i. *the employer must ensure that the employee knows the dangers,*
- ii. *the employer must ensure that the employee knows the precautions to be taken against these dangers,*
- iii. *the employer must ensure that the precautions are available,*
- iv. *the employer must ensure that the employee knows these precautions are available.*

Huwa minnu li l-attur ma kienx qed juza xi makkinarju perikoluz minnu nnifsu (ghalkemm kemmxejn komplikat kif thaddmu) izda l-fatt li kien qed jitla' certu gholi wkoll jista' jikkostitwixxi periklu kif sfortunatament irrizulta f'dan l-incident. Ghalhekk il-Qorti ssib li t-talba attrici ghar-responsabilita' ta' l-incident hija gustifikata.

Ghal dawn il-mottivi l-Qorti tichad l-eccezzjonijiet tas-socjeta' konvenuta u tilqa' l-ewwel talba attrici billi tiddikjara s-socjeta' konvenuta responsabbli ghall-incident in kwistjoni u tordna li l-kawza titkompla dwar it-talbiet l-ohra. L-ispejjes ta' din l-istanza jithallsu mis-socjeta' konvenuta.

Moqrija.

< Sentenza In Parte >

-----TMIEM-----